

Sociální zabezpečení

12. Dávky pro osoby se zdravotním postižením

FSS MU – Katedra sociální politiky a sociální práce

Právní ukotvení

- ❖ **dávky pro osoby se zdravotním postižením tvoří třetí těžiště subsystému sociální pomoci**
- ❖ **právní předpisy**
  - zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením
  - vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením
- nahradil původní zákon z r. 1991 obsahující více než 9 dávek a další opatření – snaha zjednodušit, zpřehlednit systém
- upravuje poskytování peněžitých dávek osobám se zdravotním postižením určených ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a k podpoře jejich sociálního začleňování a průkaz osoby se zdravotním postižením a to:
  - ❖ příspěvek na mobilitu,
  - ❖ příspěvek na zvláštní pomůcku,
  - ❖ průkaz osoby se zdravotním postižením
- ❖ **kompetence**
  - krajské pobočky Úřadu práce České republiky
  - Ministerstvo práce a sociálních věcí jako odvolací orgán

oprávněné osoby

- ❖ osoba, která je na území ČR hlášena k trvalému pobytu nebo která má na území ČR trvalý pobyt,
- ❖ osoba, které byla udělena mezinárodní ochrana formou azylu nebo doplňkové ochrany,
- ❖ cizinec bez trvalého pobytu na území ČR, kterému tento nárok zaručuje mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu
- ❖ občan členského státu EU, pokud je hlášen na území ČR po dobu delší 3 měsíce a jeho rodinný příslušník
- ❖ cizinec, který je držitelem povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajícího rezidenta v Evropském společenství

Příspěvek na mobilitu

- ❖ nahradil původní příspěvek na provoz motorového vozidla a příspěvek na individuální dopravu
- ❖ podmínkou je neschopnost zvládat základní životní potřebu v oblasti mobility nebo orientace
- ❖ příspěvek na mobilitu je opakující se nároková dávka, která je určena osobě starší 1 roku

nárok, na tuto dávku, má především ta osoba, která:

- není schopná zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace
- osoba, které byly přiznány mimořádné výhody II. nebo III. stupně
- osoba, která se v kalendářním měsíci potřebuje někam dopravovat (nebo je dopravována) - prokazuje se čestným prohlášením
- která má nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením označený symbolem „ZTP“ nebo „ZTP/P“
- které nejsou poskytovány pobytové sociální služby podle zákona o sociálních službách v domově pro osoby se zdravotním postižením, v domově pro seniory, v domově se zvláštním režimem nebo ve zdravotnickém zařízení ústavní péče
- z důvodů hodných zvláštního zřetele (vzdělávání, pracovní zařazení apod.) může být příspěvek na mobilitu poskytnut i osobě, které jsou poskytovány výše uvedené pobytové sociální služby – svoji dopravu však musí prokázat (potvrzení)

výše dávky: 900 Kč měsíčně - vyplácí se zpětně, do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za který náleží; může být vyplácen jednou splátkou vždy za 3 kalendářní měsíce, za které náležel (jedná se o jeho zvýšení v souvislosti s rostoucí inflací)

- Novinkou je zvláštní příspěvek na mobilitu pro lidi, kteří využívají celý kalendářní měsíc zdravotnický prostředek pro dlouhodobou domácí oxygenoterapii nebo zdravotnický prostředek pro domácí plicní umělou ventilaci. Tento příspěvek se vyplácí ve výši 2900 korun.

Příspěvek na zvláštní pomůcku

- ❖ stát přispívá na zvláštní pomůcku osobě, která má:
  - těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí (*ztráta jedné nebo obou dolních končetin funkční i anatomická, omezení kyčelních i kolenních kloubů, ztuhnutí páteře, funkční poruchy pohyblivosti, disproporční poruchy růstu*)
  - těžké sluchové postižení (*úplná hluchota, praktická hluchota, kombinovaná hluchoslepota*)
  - těžké zrakové postižení (*úplná nevidomost, praktická nevidomost, těžká slabozrakost, ztráta jednoho oka*)
  - postižení musí mít charakter dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu (déle než 1 rok)
- ❖ tam, kde je pomůckou motorové vozidlo, má nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku osoba, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí, anebo těžkou nebo hlubokou mentální retardaci
- ❖ okruh zdravotních postižení odůvodňujících přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku a zdravotní stavy vylučující jeho přiznání jsou uvedeny v příloze k zákonu o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením.
- ❖ **další podmínky pro poskytnutí příspěvku dále jsou:**
  - **podmínka věku:** osoba je starší 3 let (motorové vozidlo, úprava bytu, schodolez, stropní zvedací systém, schodišťová plošina, schodišťové sedačka), 15 let (vodící pes), 1 roku (všechny ostatní pomůcky).
  - **podmínka nejmenší ekonomické náročnosti:** dotují se základní typy, nejméně drahé typy pomůcek

- **účel pomůcky a schopnost ji používat:** zvláštní pomůcka umožní osobě sebeobsluhu nebo ji potřebuje k realizaci pracovního uplatnění, k přípravě na budoucí povolání, k získávání informací, vzdělávání anebo ke styku s okolím
- pokud je pomůckou **motorové vozidlo**, je také podmínkou, že se osoba opakovaně v kalendářním měsíci dopravuje a že je schopna řídit motorové vozidlo nebo je schopna být vozidlem převážena;
- je-li příspěvek na zvláštní pomůcku poskytován na pořízení schodišťové plošiny, schodišťové sedačky nebo stropního zvedacího systému, je rovněž podmínkou souhlas vlastníka nemovitosti s provedením instalace tohoto zařízení a jeho provozem, není-li vlastníkem nemovitosti osoba, které je tento příspěvek poskytován
- pokud je příspěvek poskytován na **vodícího psa**, musí tento být vycvičen podle pravidel mezinárodní organizace sdružující výcvikové školy

zvláštní pomůcka versus zdravotnická pomůcka

- ❖ zvláštní pomůcka není zdravotnickým prostředkem, který je plně hrazen z veřejného zdravotního pojištění anebo je osobě zapůjčen příslušnou zdravotní pojišťovnou;
- ❖ také nesmí jít o zdravotnický prostředek, který byl osobě uhrazen z veřejného zdravotního pojištění nebo zapůjčen zdravotní pojišťovnou z důvodu nedostatečné zdravotní indikace
- ❖ seznam druhů a typů zvláštních pomůcek, na které je dávka určena, je obsažen ve vyhlášce č. 388/2011 Sb.; příspěvek se poskytuje i na pomůcku, která ve vyhlášce uvedena není, a to za podmínky, že jí krajská pobočka UP považuje za srovnatelnou s některou z pomůcek, která ve vyhlášce uvedena je

stanovení výše příspěvku na zvláštní pomůcku

❖ zákon o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením rozlišuje, zda jde o pomůcku v ceně do nebo přes 10 000 Kč a na pořízení motorového vozidla

❖ cena nižší než 10 000,- Kč

- dávka je testovaná; poskytne se jen osobě, která má příjem (příjem s ní společně posuzovaných osob) nižší než 8 násobek životního minima jednotlivce nebo životního minima společně posuzovaných osob.
- výše příspěvku na zvláštní pomůcku se stanoví tak, že spoluúčast osoby činí 10 % z předpokládané nebo již zaplacené ceny zvláštní pomůcky, nejméně však 1 000 Kč. Z důvodů hodných zvláštního zřetele, zejména žádá-li osoba opakovaně o příspěvek na různé zvláštní pomůcky v ceně do 10 000 Kč, lze tento příspěvek poskytnout, i když příjem osoby a příjem osob s ní společně posuzovaných přesahuje výše uvedený násobek životního minima

❖ cena je vyšší než 10 000,- Kč

- dávka se netestuje - spoluúčast osoby činí 10 % z předpokládané nebo již zaplacené ceny zvláštní pomůcky - jestliže osoba nemá dostatek finančních prostředků ke spoluúčasti, krajská pobočka ÚP určí nižší míru spoluúčasti (s přihlédnutím k míře využívání zvláštní pomůcky, k příjmu osoby a příjmu osob s ní společně posuzovaných a k celkovým sociálním a majetkovým poměrům), minimálně však 1 000 Kč.
- maximální výše příspěvku na zvláštní pomůcku činí 350 000 Kč, s výjimkou příspěvku na zvláštní pomůcku poskytovanou na pořízení schodišťové plošiny, jehož maximální výše činí 500 000 Kč

pořízení motorového vozidla

- ❖ výše se stanoví s přihlédnutím k četnosti a důvodu dopravy, příjmu osoby a příjmu osob s ní společně posuzovaných a celkovým sociálním a majetkovým poměrům; maximální výše příspěvku na zvláštní pomůcku (motorové vozidlo) činí 200 000 Kč (při příjmu pod 16 násobek životního minima; 100 000 při příjmu nižším než 12 násobek životního minima)

limity

- ❖ součet vyplacených příspěvků na zvláštní pomůcku nesmí v 60 kalendářních měsících po sobě jdoucích přesáhnout částku 800 000 Kč; 850 000 Kč, pokud byl v této době poskytnut příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení schodišťové plošiny

rozhodný příjem

- ❖ pro účely nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku se příjmem osoby (společně posuzovaných osob) rozumí příjmy podle zákona o životním a existenčním minimu; rozhodným obdobím je kalendářní čtvrtletí předcházející měsíci, ve kterém byla uplatněna žádost

povinnost vrátit příspěvek na zvláštní pomůcku

oprávněná osoba je povinna tento příspěvek nebo jeho poměrnou část vrátit, jestliže:

- ❖ nepoužila tento příspěvek do 3 měsíců ode dne jeho vyplacení nebo ve lhůtě stanovené krajskou pobočkou Úřadu práce na pořízení zvláštní pomůcky

- ❖ v období před uplynutím 60 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku nebo v období před uplynutím 120 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku poskytnutého na pořízení motorového vozidla pozbyla vlastnické právo ke zvláštní pomůcce nebo přestala motorové vozidlo užívat
- ❖ se přestala opakovaně dopravovat nebo přestala být schopna převozu motorovým vozidlem, byl-li vyplacen příspěvek na pořízení motorového vozidla
- ❖ použila příspěvek v rozporu s rozhodnutím o jeho přiznání
- ❖ se prokáže, že osoba uvedla v žádosti o příspěvek na zvláštní pomůcku nepravdivé nebo zkreslené údaje

osoba není povinna vyplacený příspěvek na zvláštní pomůcku nebo jeho poměrnou část vrátit, jestliže

- ❖ v období před uplynutím 60 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne jeho vyplacení přestala užívat zvláštní pomůcku z důvodu změny zdravotního stavu nebo v období před uplynutím 120 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku poskytnutého na pořízení motorového vozidla se z důvodu změny zdravotního stavu přestala opakovaně dopravovat nebo pozbyla schopnost být převážena motorovým vozidlem,
- ❖ byl vyplacen příspěvek na pořízení vodícího psa a tento v období před uplynutím 60 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku zemře nebo ztratí své dovednosti z důvodu onemocnění nebo úrazu, k němuž došlo bez zavinění příjemce dávky, nebo
- ❖ osoba zemřela
- ❖ **o příspěvek lze požádat až 12 měsíců zpětně.**

Průkaz osoby se zdravotním postižením

- ❖ průkaz osoby se zdravotním postižením nahradil průkaz mimořádných výhod osvědčujících stupeň zanikajícího institutu „mimořádné výhody“; existující papírové kartičky TP, ZTP a ZTP/P jsou nahrazeny průkazem osoby se zdravotním postižením, který zažité zkratky přebral
- ❖ ačkoli je institut „mimořádných výhod“ zrušen, benefity, které osobám se zdravotním postižením vyplývaly z držení průkazů TP, ZTP a ZTP/P, zůstávají v platnosti
- ❖ nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením má osoba starší 1 roku s tělesným, smyslovým nebo duševním postižením charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, které podstatně omezuje její schopnost pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra.
- ❖ za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se pro účely tohoto zákona považuje nepříznivý zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy trvá nebo má trvat déle než 1 rok

průkaz TP

- ❖ nárok má osoba se středně těžkým funkčním postižením pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra
  - středně těžkým funkčním postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna samostatné pohyblivosti v domácím prostředí, v exteriéru je schopna chůze se sníženým dosahem a má problémy při chůzi okolo překážek a na nerovném terénu
  - středně těžkým funkčním postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna spolehlivé orientace v domácím prostředí a zhoršenou schopnost orientace má jen v exteriéru

❖ **osoba má nárok na:**

- vyhrazené místo k sedění ve veřejných dopravních prostředcích pro pravidelnou hromadnou dopravu osob, s výjimkou dopravních prostředků, v nichž je místo k sedění vázáno na zakoupení místenky; právo na předností jednání na úřadech
- přednost při osobním projednávání své záležitosti, vyžaduje-li toto jednání delší čekání, zejména stání; za osobní projednávání záležitostí se nepovažuje nákup v obchodech ani obstarávání placených služeb ani ošetření a vyšetření ve zdravotnických zařízeních

průkaz ZTP

❖ nárok má osoba s těžkým funkčním postižením pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra

- těžkým funkčním postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna samostatné pohyblivosti v domácím prostředí a v exteriéru je schopna chůze se značnými obtížemi a jen na krátké vzdálenosti
- těžkým funkčním postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna spolehlivé orientace v domácím prostředí a v exteriéru má značné obtíže

❖ **osoba má nárok na to, co osoba s TP plus:**

- bezplatnou dopravu MHD (tramvajemi, trolejbusy, autobusy, metrem),
- slevu 75 % jízdného ve vlacích a autobusech (2. třída, vnitrostátní)

průkaz ZTP/P

- ❖ nárok má osoba se zvláště těžkým funkčním postižením nebo úplným postižením pohyblivosti nebo orientace s potřebou průvodce, včetně osob s poruchou autistického spektra
  - zvláště těžkým funkčním postižením pohyblivosti a úplným postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna chůze v domácím prostředí se značnými obtížemi, popřípadě není schopna chůze, v exteriéru není schopna samostatné chůze a pohyb je možný zpravidla jen na invalidním vozíku.
  - zvláště těžkým funkčním postižením orientace a úplným postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu není schopna samostatné orientace v exteriéru.
- ❖ **osoba má nárok na to, co ZTP plus:**
  - bezplatnou dopravu průvodce veřejnými hromadnými dopravními prostředky v pravidelné vnitrostátní osobní hromadné dopravě,
  - bezplatnou dopravu vodícího psa, je-li úplně nebo prakticky nevidomá, pokud ji nedoprovází průvodce.
- ❖ osobě, která je držitelem průkazu ZTP nebo průkazu ZTP/P, a průvodci držitele průkazu ZTP/P, může být poskytnuta sleva ze vstupného na divadelní a filmová představení, koncerty a jiné kulturní a sportovní akce; tyto benefity jsou nenárokové
- ❖ další nároky osob, které jsou držiteli průkazu TP, ZTP nebo ZTP/P, upravují jiné právní předpisy; těmito předpisy jsou např. zákon o daních z příjmů, zákon o místních poplatcích, zákon o správních poplatcích, zákon o pozemních komunikacích, zákon o dani z nemovitosti

základní povinnost žadatele o průkaz

- ❖ žadatel o průkaz osoby se zdravotním postižením je povinen podrobit se vyšetření zdravotního stavu lékařem plnicím úkoly okresní správy sociálního zabezpečení, popřípadě lékařem určeným Českou správou sociálního zabezpečení, podrobit se vyšetření zdravotního stavu u poskytovatele zdravotních služeb určeného okresní správou sociálního zabezpečení anebo jinému odbornému vyšetření, předložit určenému poskytovateli zdravotních služeb lékařské nálezy ošetřujících lékařů, které mu byly vydány, sdělit a doložit další údaje, které jsou významné pro vypracování posudku, nebo poskytnout jinou součinnost, která je potřebná k vypracování posudku

posuzování schopnosti pohyblivosti a orientace

- ❖ při posuzování schopnosti pohyblivosti a orientace pro účely přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením se hodnotí
  - zdravotní stav a funkční schopnosti fyzické osoby,
  - zda jde o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav,
  - zda jde o podstatné omezení schopnosti pohyblivosti nebo orientace a závažnost funkčního postižení
- ❖ funkčními schopnostmi se rozumí tělesné, smyslové a duševní schopnosti, znalosti a dovednosti nezbytné pro schopnost pohyblivosti a orientace; při posuzování se funkční schopnosti fyzické osoby porovnávají se schopnostmi stejně staré fyzické osoby bez znevýhodnění a hodnotí se s využitím běžně dostupných kompenzačních pomůcek
- ❖ při hodnocení závažnosti funkčního postižení pohyblivosti a orientace pro účely nároku na průkaz osoby se zdravotním postižením se vychází z poruchy funkčních schopností s nejvýznamnějším dopadem na schopnost pohyblivosti nebo orientace

Kontrolní úkoly

1. Charakterizujte problém osob, které jsou příjemci dávek pro osoby se zdravotním postižením podle druhu těchto dávek.
2. Charakterizujte problém osob, které jsou příjemci dávek pro osoby se zdravotním postižením podle druhu jednotlivých průkazů.